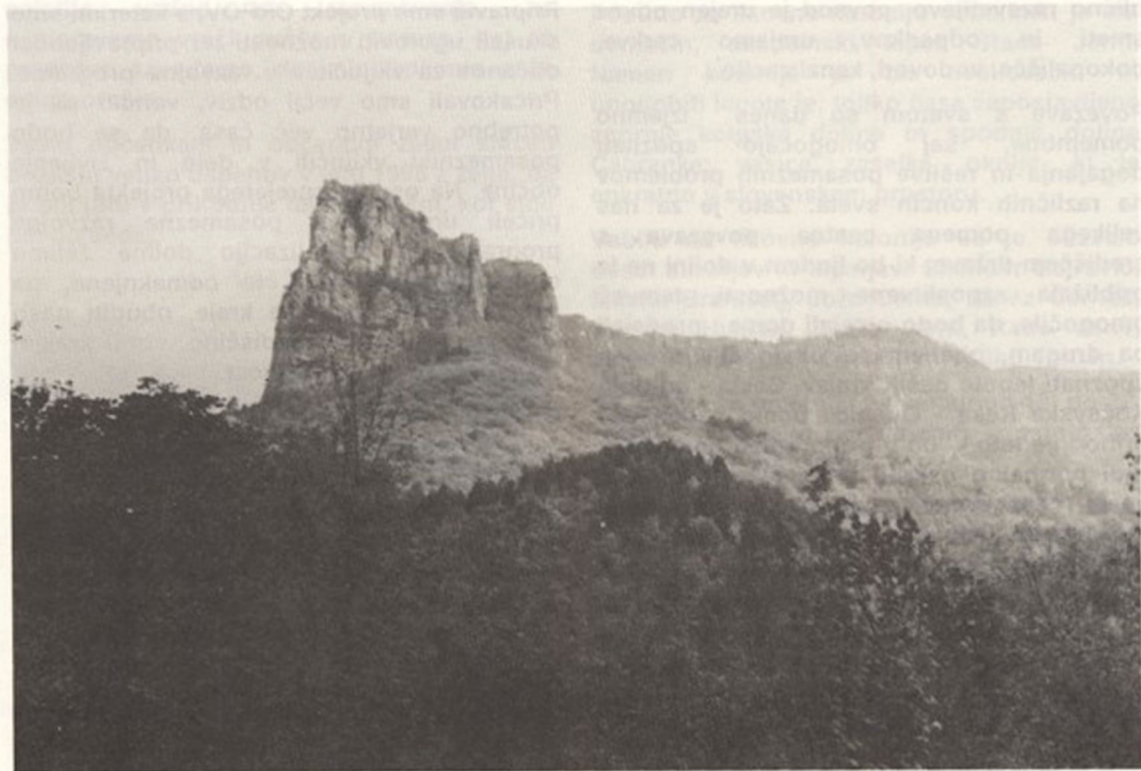

OSILNIŠKA DOLINA

Številka 11, december 1997

Le skupaj lahko uspemo

Drage občanke in občani, bliža se konec leta, čas, ko doma, pa tudi drugje pregledamo, kar smo med letom storili. Zato je prav, da se tudi v občini ozremo nazaj in pogledamo, kako uspešni smo bili.

Ne bom našteval, kaj vse smo letos naredili, saj to večinoma veste oziroma vidite vsak dan. V mnogih vaseh imate asfaltirane ceste, ulično razsvetljavo, povsod je urejen odvoz smeti in odpadkov, urejamo cerkve, pokopališča, vodovod, kanalizacijo...

Povezave s svetom so danes izjemno pomembne, saj omogočajo spoznati dogajanja in rešitve posameznih problemov na različnih koncih sveta. Zato je za nas velikega pomena cestna povezava s središčem države, ki bo ljudem v dolini ne le približala zaposlitvene možnosti, temveč omogočila, da bodo ostajali doma, prodajali pa drugam, obenem pa omogočila drugim spoznati lepote naših krajev. Cesta - gradnja Kočevska Reka - Osilnica bomo nadaljevali prihodnje leto - bo v prihodnosti omogočila tudi normalno oskrbo prebivalcem doline z vsem, česar danes nimamo, to pa so različne storitvene dejavnosti, npr. zdravstvena, zobozdravstvena, itd.

V naši dolini se nikoli nista cedila med in mleko, preteklega pol stoletja pa nas je še oddaljilo od civilizacije. Brez komunikacij z drugimi deli Slovenije smo ostali na obrobju družbe, zaprti v svojo majhnost in odmaknjenost.

Z ustanovitvijo lastne občine smo dobili enkratno, lahko rečemo zgodovinsko priložnost, da našim krajem omogočimo tisto, kar je bilo tedaj za druge samoumevno. Danes ustvarjamo tisto, kar je bilo drugim krajem, ki niso bila zaprta območja, dano že pred mnogimi leti oziroma desetletji. Zaostanek moramo hitro nadoknaditi, ker bo drugače prepad med nami in veliko bolj razvitimi vedno večji.

Podeželje nudi pestre možnosti za delo in kakovostno življenje. Prihodnost pri nas ima tako kot povsod po svetu turizem. Prihodnje leto bomo sedanjim turističnim zmogljivostim dodali nekaj novih, na Grintovcu in v Bosljivi Loki. Seveda pa postelja in hrana

nista dovolj, da bi se turisti pri nas resnično dobro počutili. Morali bomo postoriti še marsikaj: urediti naselja in nabrežine Kolpe, očistiti zarasla območja ob cesti in vaseh, urediti središče občine, Osilnico, zgraditi to in ono, da bodo naši kraji privlačni tudi za oči in se bodo turisti pri nas radi zadrževali.

Mladi se težko istovetijo s podeželjem. Mnogi so prepričani, da bodo tako kot v preteklosti, našli svoj položaj v družbi z odhodom v mesto. Vendar pa so se časi spremenili in mesto ni več obljubljen deželja. Zato želimo predvsem mladim omogočiti tukaj, doma, boljše življenje in delo.

Pripravili smo projekt CRPOV, s katerimi smo skušali ugotoviti možnosti ter pripravljenost občanov za vključitev v razvojne programe. Pričakovali smo večji odziv, vendar pa je potrebno verjetno več časa, da se bodo posamezniki vključili v delo in življenje občine. Na osnovi sprejetega projekta bomo pričeli uresničevati posamezne razvojne programe. Z revitalizacijo doline želimo ohraniti poseljenost te odmaknjene, pa vendar neskončno lepe kraje, obuditi našo kulturno in naravno dediščino, vrniti krajem zgodovinsko razpoznavnost.

Idej o tem, kako v nekaj letih ustvariti nova delovna mesta, nam ne manjka, zanje bomo našli tudi denar. Večji problem je, kako motivirati in usmeriti ljudi, da se bodo z idejami poenotili, jih vzeli za svoje in jih pomagali uresničiti. Zavedamo se, da vsega naštetega ne bo mogoče narediti v kratkem času, zato bomo skušali vzpodbuditi mlade, tiste, ki so danes še v šolah, da pomagajo pri razvoju domačega kraja, kajti oni bodo tisti, ki bodo čez pet ali deset let nadaljevali naše delo.

Septembra je bil na obisku v občini Osilnici minister za ekonomske odnose in razvoj Marjan Senjur.

V občini nas je okoli 400 prebivalcev, toliko kot npr. v manjšem podjetju. Na ta način, kot manjše podjetje pa moramo tudi delovati. Povezovati se moramo med seboj, pomagati drug drugemu, saj drugače ne gre. Večina prebivalcev je starejših, zato je potrebno razmišljati predvsem o prihodnosti otrok, tistih, ki bodo jutri, čez desetletje ali dva živeli v tej dolini. Živeli od tistega, kar nam nudi oziroma nam bo še ponudila.

Rad bi se ob koncu zahvalil članom Civilnega gibanja, ki skupaj z nami poskušajo prispevati k osveščanju ljudi z različnimi dejavnostmi. Čeprav naša prizadevanja ne naletijo vedno na razumevanje, ne nameravamo vreči puške v koruzo, saj se predobro zavedamo, da je potrpljenje naše edino orožje.

Vsem občankam in občanom želim srečen božič in veliko uspehov v letu 1998 z željo, da bi bili tudi v prihodnje tako uspešni, kot smo bili do sedaj.

Vaš župan Tone Kovač

V dobrih treh letih, odkar je Osilnica občina, je občinsko vodstvo v dolini že marsikaj postorilo. Urejajo se ceste, vodovod, razsvetljava. Letošnjo jesen so osilniški gasilci dobili tudi nov gasilski avto.

Ureditveni načrt za Osilnico in Sela

Občinski svet je naročil izdelavo ureditvenega načrta za naselji Osilnica in Sela. To sta največji naselji v občini in praktično združeni. Načrt bo osnova za ureditev obeh naselij, saj bo opredeljeval, kje so predvidene lokacije za gradnjo stanovanj, kje za vikende, za obrtne in poslovne prostore itd.

Prva likovna delavnica Peter Klepec v Osilnici

Letošnjo jesen je prvič v kratki zgodovini naše občine deset uveljavljenih slikarjev in kiparjev bivalo in ustvarjalo teden dni v Osilnici. Kako so videli in doživeli dolino pod Loško steno, smo lahko ocenili na razstavi, ki smo jo odprli 7. novembra.

Pobudo za likovno kolonijo v Osilnici je dal domačin, akademski kipar Stane Jarm. Namen kolonije je bil ovekovečiti in upodobiti lepote te, toliko časa zapostavljene zgornje kolpske doline in spodnje doline Čabranke: vasice, zaselke, okolje, ki je enkratno v slovenskem prostoru.

Vabilu na likovno kolonijo se je odzvalo deset slikarjev in kiparjev: Skender Bajrovič, Milena Braniselj, Jože Centa, Janez Černač, Zdenko Huzjan, Stane Jarm, Rado Jerič, Janez Knez, Janez Ošaben in Veljko Toman.

V Osilnici so umetniki ustvarjali od 15. do 22. oktobra, razstavo ustvarjenih umetnin pa smo odprli 7. novembra.

Razstavo del, ki so jih ustvarili umetniki, smo nameravali postaviti v cerkvi Sv. Egidija v Ribjeku, ki je lepo obnovljena, za kulturne prireditve izjemno primeren prostor. Pripravili smo že panoje, na katerih bi razstavili dela, pa je bil kraj prireditve v zadnjem trenutku, ko so že bila natiskana vabila, na željo sodelujočih, kraj prestavljen. Umetniki so menili, da je ribiška cerkev premajhna za razstavo vseh del, ki so jih ustvarili, poleg tega pa hladna in vlažna, kar bi slikam škodilo. Tako smo razstavo prenesli v gostišče Kovač.

Odprtja razstave, ki so ga popestrili najmlajši iz naše doline, se ne bi sramovali niti v Ljubljani. Zbrali so se umetniki, domačini, prišli so tudi člani Civilnega gibanja, ki žive drugje. Navzoče je pozdravil župan Anton Kovač, nato pa je o ustvarjenih delih spregovoril umetnostni zgodovinar Janez Mesesnel.

"Osilnica, meni tako čarobno ime za kraj ob sotočju Čabranke in Kolpe, ime doline senc in tudi sonca, kjer že stoletja živijo preprosti in dobri ljudje, ki so se skozi čas in prostor prebijali z zelo skromnimi sredstvi," je

Okameneli mož

V Osilnici je bila septembra predstavitev knjige z naslovom Okameneli mož. Avtor Jože Primc je v njej predstavil zgodbe iz zgornje Kolske doline, torej krajev, kjer smo Doma.

Kot pravi dr. Marija Stanonik, ki je napisala spremno besedo h knjigi, je izredno pomembna ne le v strokovnem pogledu, ker prinaša novo gradivo, krepko čez štiristo zgodb, in to "stare sorte", namreč klasično slovstveno folkloro, ki še ni zbledela v fazo propadanja, a kljub temu nezadržno izginja. Prihaja namreč z območja, ki je demografsko ogroženo in z vsakim človekom, ki se poslovi s tega sveta, odide tudi del kulture, ki je brez nadaljevanja.

Zgolj s folklorističnega vidika je posebnost te zbirke bogato gradivo samo na sebi in še posebej na temo bajnih bitij, nadaljuje dr. Stanonikova v svojem uvodu. Še nobena knjiga doslej ni imela več razdelkov posvečenih bajnim bitjem, tu pa dobivajo svojega okamenela bitja, vile, mračniki, škrti, vrag, coprnice, ljudje s posebnimi močmi, strahovi. Bajni in zgodovinski svet povezuje Peter Klepec.

Knjiga pa ni pomembna le po tem, da opisuje naše kraje, ljudi in tudi običaje, pomembna je tudi zaradi gebarskega narečja, ki ga je avtor uporabil v knjigi. Pri tem so mu pomagali Stanislav Južnič, Olga Lenac, Zlatko Pochobradski in Mirjana Šerčer. Knjiga bo ohranila našim zanamcem mnoge besede, ki se bodo skozi leta in desetletja pozabile, izgubile ali spremenile. Vsekakor pa je več kot 450 pričevanj iz zgornje Kolske doline bogat prispevek k naši kulturno-zgodovinski dediščini.

K. Š.

V Osilniški šoli je bila septembra predstavitev knjige Jožeta Primca Okameneli mož. Od leve: Jože Primc, avtor knjige, dr. Marija Stanonik, ki je napisala uvodno besedo h knjigi, direktor založbe Kmečki glas in Miro Štimac, ki je v imenu Civilnega gibanja vodil prireditev.

Komasacija - združevanje parcel

Pozornemu bralcu našega časopisa verjetno ni ušel zapis v zgodovini Osilniške doline, ko smo pisali o poselitvi naše doline. V preteklosti, tam v srednjem veku, so bila kmetijska zemljišča in kmetije razdeljene na hube. Ena huba je morala biti po površini tako velika, da je lahko prehranila družino, ki je štela 12 članov, in je morala biti sposobna dajati dajatve vlastelinu in cerkvi. Kakor se je odmikal čas in spričo sprememb nasledstva, so se kmetije delile tako, da cele kmetijo (hube) ni dobil eden naslednikov, temveč več naslednikov. Tako so kmetije postajale vse manjše in manjše po eni strani, po drugi strani so se z ženitvami seveda spet združevale različne parcele. Tako imamo danes v dolini pisano razparceliranost po lasništvu in po velikosti in vrsti parcel.

S prihodom novih tehnologij v nedavni preteklosti so se začele v Evropi parcele ponovno združevati, da bi bilo pridelovanje in obdelovanje ekonomično. Nastal je celo strokovno-pravni izraz "komasacija" za proces združevanja parcel.

Gotovo se sprašujete, kaj ima to opraviti z našo dolino? Ima, iz dveh razlogov. Eden je ta, da ne poraščajo samo travniki, ampak bodo kmalu tudi njive. Drugi je ta, da govorimo, naj bi se ljudje, živeči v dolini, začeli ukvarjati z kmetijstvom (vzreja govedi, drobnice ali kakšna druga oblika kmetovanja). Vsako resnejše ekonomsko ukvarjanje pa terja večje površine. Kako priti do večjih površin? Samo ena prava pot je in to je komasacija.

Zavedati se je treba da to ni niti najmanj enostaven proces. Ko sem se odločil, da nekaj napišem o tem, me je vodila samo ena misel: prej ali slej se bo o tem problemu potrebno javno pogovarjati. Morda bi bilo pametno za začetek v teh zimskih dneh povabiti priznanega strokovnjaka s tega področja, da v obliki predavanja pojasni načine združevanja parcel in bi se nato na okrogli mizi pogovorili s tistimi, ki so pripravljene razmišljati o tem.

M. Š.

Denar za cesto

Državni zbor naj bi še pred koncem leta sprejel proračun države za leto 1998, v njem pa je tudi denar za nadaljevanje ceste Kočevska Reka - Osilnica. Tako upamo lahko, da bomo po letu dni premora, ko nam država ni namenila niti tolarja za nadaljna dela na trasi, spomladi ponovno pričeli z gradnjo.

Na seji občinskega sveta Osilnica novembra so po daljši razpravi svetniki med dvema izbrali tisto inačico ceste, ki je sicer 400 metrov daljša, se bo izognila nasadom redkega cvetja in drevja. Čeprav daljši, bo cestni odsek cenejši, ker ne bo potrebno zgraditi mostu.

Obrat v Papežih

Prav tako na novembrski seji so občinski svetniki ustanovili mešano družbo z omejeno odgovornostjo O&P. V družbo bodo vložili denar zasebnik Peter Šerčer iz Belice, italijansko podjetje Ovida in občina Osilnica. Mešana družba bo najprej postavila v Papežih žago, zaposlili bodo tri ali štiri delavce, kasneje pa še sušilnico za les, lamerilnico in postopno začeli izdelovati polizdelke in končne izdelke kot so parket, okna in pohištvo. Ko bo obrat do konca zgrajen, naj bi v njem dobilo zaposlitev 30 delavcev.

Dolina naj bo urejena

Letos smo v občini Osilnica sprejeli projekt razvoja CRPOV. V njem pa izvajalci projekta ugotavljajo nezavidljivo stanje podeželja in vasi v naši dolini.

Izoliranost območja, razvrednotenje kmetijstva kot gospodarske panoge, nepomembnost obdelanih kmeijskih zemljišč, urejenih gozdov in poseljenih vasi za naravno ravnotežje, neizgrajena osnovna cestna, komunalna in družbena infrastruktura ter gospodarska stagnacija, so potisnili območje Osilnice še bolj na rob slovenske stvarnosti, kot ga je že imelo s svojim geografskih položajem. To je pomenilo pospešeno odhajanje prebivalcev v Kočevje ali pa še dlje, tudi izven državnih meja. Majhne perspektive za človeka vredno bivanje in delo je Osilniško dolino skoraj izpraznilo. Nekaj delovnih mest v obratih in storitvenih službah ni bilo dovolj za pozitiven razvoj.

Naše vasi postajajo vse bolj urejene. Lep dokaz je Bosljiva Loka, ki je letos z veliko dobre volje in nekaj denarja postala na oko prijetna in urejena vasica. Poleti so na ovinku v Mirtovičih položili nov asfalt in oster ter za vožnjo neroden ovinek nekoliko izravnali ter ga ogradili. Poleg asfalta so uredili v Bosljivi Loki tudi odtok za meteorne vode. Za oko izredno prijeten je postal otoček v Bosljivi Loki. Nanj vodi lesen most, lesen paviljon pa bo vaščanom in turistom nudil prijeten kotiček za oddih.

Praznjenje vasi je prizadelo predvsem odročnejše vasi. Lahko rečemo, da so ti kraji čedalje bolj ostali "civilizaciji in Bogu za hrbtom", da so v vaseh ostali le nekateri starejši prebivalci, da so se hlevi izpraznili, da ni bilo novih gradenj in adaptacij, da se je na njive, travnike in pašnike razširilo grmičevje, da je začel propadati gozd, da so še tisti infrastrukturni objekti, ki so obstajali, propadli. Skratka, podeželski del Osilniške doline je postal prazen, neurejen in nekulturen...

Politična in narodna prelomnica z osamosvojitvijo Slovenije je na Osilnico vplivala pozitivno in negativno. Negativno predvsem zaradi skoraj neprodušne meje s Hrvaško in prepočasnim dojemanjem slovenske države, da njeni državljani za kočevskimi gozdovi ostajajo v popolni socialni in kulturni izoliranosti brez potrebnih prometnih in informacijskih povezav s svojo domovino.

Pozitivno pa zaradi zavestne odločitve Osilničanov doma in tistih, ki so od doma, po oživitvi svoje samobitnosti in osebni vključitvi vseh h gradnji razvoja domače doline. Tako se je ustanovila samostojna občina, začeli so se izvajati razvojni programi, gradijo se ceste in druga infrastruktura, izvaja se pritisk na odpiranje novih delovnih mest pri zasebnikih.

Program urejenosti podeželske krajine

Prišlo je tudi do projekta CRPOV, ki v enem od programov predvideva ponovno vzpostavljanje urejene, kulturne podeželske krajine. To bomo dosegli tako, da bomo sodelovali vsi: občina Osilnica, domači prebivalci, pa tudi tisti Osilničani, ki živijo drugje ali pa se na svoje ognjišče le občasno vračajo.

Prva naloga vseh, ki imajo lastno kmetijsko zemljišče, gozd in stavbišče je, da lastninsko stanje pravno-formalno in zemljiško-knjižno uredijo. Pri tem se je treba izogibati vsakršnih sporov in paziti na skupno vaško in javno lastnino. Nobeno premoženje ni toliko vredno kot prijateljski odnos do soljudi.

Drugič je potrebno s posebnimi akcijami skrbeti za kulturno pokrajino: z rednimi košnjami in pašnjo travnikov in pašnikov, z obdelavo in setvijo poljščin na njivah, z iztrebljanjem grmičevja in druge zarasti, z

Drage občanke in občani,

občina Osilnica bo v letu 1998 izpeljala tekmovanje za najbolj urejena območja - hiše, vasi, kmetijske in gozdne okoliše. Zato se potrudimo vsi, vsak po svojih močeh, da bodo naši kraji povsod kazali čistost, urejenost, kulturnost krajine in ponovne obdelanosti. V zimskem času se bomo dogovorili, kako bomo spomladi in poleti izpeljali akcije, ki bodo prispevale k temu.

Vaš župan Anton Kovač

obnovo sadovnjakov in vrtov, s čiščenjem gozdov in urejanjem vaških, poljskih in gozdnih poti ter hudournikov in vodotokov. Tu bi morali biti v veliko pomoč vaški odbori, ki bi se samoorganizirali in tudi poprijeli za delo v svoji domači okolici.

Posebno skrb je treba posvetiti parcelni urejenosti, čistosti, saniranju brežin Čabranke in Kolpe, modernizaciji cest in poti, gradnji greznic in kanalizacij, obnovi dvorišč, objektov in hišnih fasad v bolj ravninskem delu območja, za kar pa naj bi bila nosilka občina Osilnica.

Kljub temu, da imajo to možnost, pa občinske, upravne in inšpekcijske službe do svojih občanov in vaških okolišev ne smejo nastopiti s kontrolo na uradni način, razen kjer je to res nujno potrebno.

Javni delavci naj predvsem osveščajo prebivalce, jih spodbujajo k urejanju in kultiviranju krajine ter pocukajo za rokav tudi tistega, ki neurejenosti ne vidi, ali pa ne živi v domačem kraju. Pri tem lahko veliko naredijo občinski svetniki, župan in občinski delavci, ki sprejemajo ustrezne sklepe in finančno podprejo urejevalne aktivnosti; za osveščanje in organiziranje takih nalog je nujno pritegniti šolo in učitelje, župnijo in župnika, člane društev v Osilniški dolini, javno kmetijsko svetovalno in gozdarsko službo, socialne in zdravstvene delavce ter najbolj osveščene prebivalce, ki so pripravljene žrtvovati kakšno urico in dati vzgled za lepši in boljši jutri. Največ pa seveda lahko naredi vsak sam: pri sebi, na svojem posestvu s čiščenjem in urejevalnim delom na svojem dvorišču in na svojih površinah, v svoji okolici.

Naša hišna imena

Že bežen pregled naselij v dolini nam pokaže, da je še veliko neraziskanega in pohiteti bo treba, da ne bo šla naša kulturna dediščina v pozabo. Vsak izmed nas lahko nekaj prispeva k temu, da svetu in ljudem prikažemo našo dolino v vseh njenih razsežnostih. Pri raziskovanju naše dediščine ugotavljam, da jo mlajši rod zelo malo pozna.

Ena izmed teh zanimivosti so tudi naša hišna imena, ki so se večinoma ohranila kljub menjavi gospodarjev skozi desetletja. In koliko zanimivosti se skriva v njih! Ste kdaj poskušali razvozlati njihov nastanek ali pomen? Za začetek pregleda naših hišnih imen, ki jih bom poskušal podati s pomočjo bralcev glasila Osilniška dolina, se bomo danes sprehodili skozi tri naselja, in sicer Osilnico, Podvrh in Malinišče.

PODVRH. Vas leži pod Velikim vrhom (525 m), ki je dal tudi ime kraju. Podvrh premore štiri hiše, ki stoje danes nad cesto. Včasih je šla pot skozi vas. Sedaj pridete v Podvrh z zgornje strani in tako ste najprej pri Nakuančn'h in korak naprej ste sredi vasi. Na spodnji strani so Zdu'ujaj, na zgornji pa Zguraj'n. Malo naprej ste že pri Nakrajn'h. Kajne, kako enostavno so Podvršani dobili hišna imena?

Zaradi svoje majhnosti je imel Podvrh težave, ko so zjutraj pognali krave na pašo. Imeli so svojega pastirja, saj je imela vsaka hiša po sedem, osem krav in tako je bilo vsako jutro slišati pastirja: "Zduaj'n, Zguraj'n, Nakuančn', Nakrajn'! Krave z'gnat!"

OSILNICA. Središče Uosiv'nce je nastauo uokul' Puaca j' se šir'ua prut' Hud'm' put' j' Potuharc', tje do Si'u j' tud' na Puojz', samo prut' cirkv' se nej šir'ua.

Popotnika, ki bo prišel ob Kolpi navzgor, bo tabla pri Potuharci opozorila, da je že v Osilnici. Uosobejn'k in Potuharsk' sta si tu postavila domačiji. V Hud'm' put' so doma Hudobivn'kov'. Pri odcepu ceste za Hrvatsko je Jurin (Jurij) zgradil hišo, ki je dobila ime po njem - Jurinova.

Ko Osilnica še ni imela vodovoda, so ljudje

Pokopališče v Bosljivi Loki je z obnovitvijo vhoda in zidu dobilo novo, lepšo podobo. Ko bo obnovljena še cerkev, bo gotovo eno najlepših pokopališč v Sloveniji.

hodili po vodo na korito, kjer so v vedra natočili vodo in napajali živino, zato pravijo domačiji ob njem P'r korit'. Po krojaču Jožetu, ki si je v začetku tega stoletja postavil hišo, je dobila ime naslednja hiša - Šnajdarjeva. Slovetova (na njenem mestu gradijo novo hišo) in Sk'dnarska (tudi Tratarjeva) sta naslednji hiši, naproti pa je nastala po drugi svetovni vojni Grgurčeva (lastniki so prenesli ime). In že smo na Puac', ko gremo mimo Jakopove in Tometove (tudi Podnarjeve) hiše. Pošta in šola stojita na prostoru, kjer je bil do druge svetovne vojne farovž in šola. Puac' zaokrožujejo domačije, ki so jih naši predniki poimenovali Juzlova, J'vankova, Grajska, Koritna, Bukovčeva, Rugglečka (nekoč hranilnica, potem občina, sedaj banka), Podnarjeva (burgermajstrova =županova) sedaj tudi Rajharjeva (prenesli ime) in že smo spet pri Tometov' hiši.

Med Rugglečko in Bukovčevo hišo je peljala pot na Puajz. Ob poti je Puojzarska (Jarmova) domačija, na Puojz' je bila stara Rajharjeva, preden so se preselili na Puac' in na vrhu je bila nekoč Frbižarjeva hiša, ki je imela čudovit razgled po dolini.

Poštarska, Rebark'na (tudi Link'na), Mežnarjeva (hiše ni več), Knausova (tudi Karl'na) in na drugi strani Grgurčeva, ki so jo kasneje poimenovali Štetetova, so imena hiš ob poti na Sela.

Zadnja hiša je bila Siuska Jakobova (tudi Štir'naska). Danes sta tu še dve novi hiši, ki jima domačini pravijo Lubetova in Jakčeva.

Pri Osilnici vidimo, da so se nekatera hišna imena spremenila ali pa so jih novi lastniki prinesli s seboj.

MALINIŠČE. Vas sodi med mlajša naselja in je najmanjše v osilniški občini (glej 5. številko Osilniške doline). Sprva sta bili na Malinišču le dve hiši, ki so ju domačini poimenovali Zdu'ujaj' (drugo ime tudi Jurčetov') in Zguraj' (Muharjev?), pač glede na to, da ste prišli najprej do Zdu'ujaj'h in šele potem, nekoliko više do Zguraj'h. Tretjo domačijo, ki je mlajša, so poimenovali po doseljenem Tušku - Tuškova.

Tako smo danes spoznali domačije v Osilnici, Podvrhu in na Malinišču. V naslednjih številkah Osilniške doline bomo spoznali hišna imena tudi drugih vasi, zato prosim bralce, predvsem starejše, da mi pomagajo pri zapisovanju naših hišnih imen.

Jože Ožura

Urmoharji iz Kolpske doline

V zadnji številki Osilniške doline sem povedal, da so nekateri boljši urmoharji naredili mojstrske izpite. Toda to je bilo takrat precej težko. Potrebno je bilo teoretsko in tehnično znanje, bile pa so tudi politične ovire. Na nekaj primerih bom poskušal pojasniti, kaj vse je moral narediti mojster, preden je dobil dovoljenje za izpit.

Eden od prvih krošnjarjev, ki je postal urarski mojster, je bil Jože Štimec - Uršin iz Sedalc. Krošnjariti je začel s svojim očetom Matijem, a kmalu se je opogumil, da je začel sam. Med prvo svetovno vojno je bil zajet v Rusiji in je nekako sredi dvajsetih prišel iz ujetništva. Kot mnogi drugi mladi urmoharji je tudi on rad zahajal v urmoharske delavnice, da je videl, kaj in kako delajo poklicni urarji. Možnosti, da bi postal vajenec, ni imel, saj njegovi starši ne bi mogli plačevati mojstru za vajeniško dobo. Imel pa je srečo, da se je ob taki priložnosti spoznal z urarskim mojstrom, ki je videl v njem zelo nadarjenega mehanika. Dogovorili so se, da bo pri njem delal tako, da bo šel lahko nekaj mesecev v letu hauzirat, da si bo zaslužil za življenjske

stroške pri mojstru. Ker je bil že prestar, da bi opravil pomočniški izpit, mu je mojster pomagal dobiti dovoljenje za mojstrski izpit, ki ga je naredil brez težav.

Moj oče je že pri 37. letih zaprosil za izpit in s pomočjo osilniškega župana je tudi uspel. Za pripravo je prosil Jožeta Štimca, Uršinega iz Sedalc, svojega bratranca, ki je takrat že imel urarsko delavnico v Podravski Slatini. Dogovorila sta se za enak način dela in hauziranja, kot ga je imel on s svojim mojstrom. Čez nekaj več kot šest mesecev je šel na izpit k Zanatski komori v Zagrebu. Mojstrski izpit je potekal tako, da je kandidat najprej delal šest dni praktično pri izpitnem mojstru, sedmi dan pa je opravljal teoretični del. Zahtevnost praktičnega in teoretičnega znanje je bila na tako visoki stopnji, da so od 16 kandidatov izpit naredili le štirje, med njimi tudi moj oče.

Kmalu po opravljenem izpitu je moj oče odprl urarsko delavnico v Delnicah. Že omenjeni Tone B'd'n iz Turkov je nekako v istem času postal mojster. Tudi Jurij Štimec - Matičetov iz Bosljive Loke 10 je naredil mojstrski izpit že ped drugo vojno. Kmalu po drugi vojni, ko krošnjarjenje ni bilo več dovoljeno, so izpite naredili še brata Jože in Matija Štimec iz Srobotnika, Anton Rugole - Blažev iz Bosljive Loke št. 1, Jure Malnar - Sklenkarjev iz Turkov, Stanko Štimec iz Zakrajca ter morda še kdo.

Tu moram popraviti še napako iz prvega dela, kjer sem napisal, da v Osilnici ni bilo urmoharjev. Bili so. Štirski - Kovač, ki je imel nekaj časa tudi svojo delavnico v Čabru, kasneje pa je odšel na Švedsko.

Že pred drugo svetovno vojno je bilo iz Kolpske doline več vajencev, ki so postali

poklicni mojstri. Moj ujec Jože Štimec - Cerkvenkin je bil pomočnik že leta 1935 in je delal v Bjelovaru na Hrvaškem. Moj starejši

Urmoharji na letošnjem Petruvem.

brat Anton je bil za vajenca v Podravski Slatini takrat, ko se je moj oče pripravljajal za izpit. Anton Rugole iz Bosljive Loke št. 1 je bil za vajenca pri Juriju Štimcu v Osijeku. Brata Anton in Matija Štimac iz Turkov sta bila vajenca v Osijeku, pa tudi Andre Kovač - Katrški iz Turkov in verjetno še kdo, za katerega ne vem.

Med drugo vojno je bil prvi vajenec pri mojem očetu Antonu v Delnicah Venceslav Štimec iz Bosljive Loke št. 3, a je padel kot partizan, ko je bil že v tretjem letu vajeniške dobe. Takoj po drugi vojni se je izučilo urarskega poklica neverjetno veliko število fantov iz naše doline. Med prvimi je bil Anton Osmak iz Zakrajca, ki je kot vajenec začel že med drugo vojno v Nemčiji, a ni opravil izpita pred koncem vojne. Pri mojem očetu je delal še poldrugo leto do izpita in nato še nekaj časa kot pomočnik. Tudi jaz sem že novembra leta 1946 opravil strokovni izpit, čeprav nisem imel še šestnajst let. Naslednji vajenec v naši urarski delavnici v Delnicah je bil moj bratranec Slavko Šerčer iz Mirtovičev. Po opravljenem izpitu je odšel v Ljubljano, kjer je delal do pokoja. Dolgo let je bil vodja v podjetju Ura.

Tudi bratranca Vence in Anton Štimec iz Bosljive Loke 20, ki imata svoji urarski delavnici v Koprju oziroma Izoli, sta se izučila pri nas. Jože Štimec - Pavličkov iz Mirtovičev je bil očetov zadnji vajenec. Oče se je takrat počutil že prestarega za tako odgovornost.

Še veliko drugih fantov iz te doline se je odločilo za urarsko stroko. Moj sosed in prijatelj iz otroštva, Vence Rugole - Blažev, iz Bosljive Loke 1, se je izuril urmoharskega policia v Slavonskem Brodu. Joško Ribič iz Gašparcev, Milan Pajnič iz Gašparcev, Stanko Štimac ml. iz Zakrajca, Jelka štimac, njegova sestra, ki je tudi edina ženska urarka iz tega kraja, brata Malnarja - Sklenkarjeva iz Turkov, Ivo Štimac v Podravski Slatini, Krešo Štimec, moj bratranec, ki živi v Švici, Željko Merle iz Turkov in še drugi. Vsi so imenitni mojsti te stroke iz naše doline, ki so po drugi vojni odšli v ta poklic. Lahko trdim, da ni bilo kraja v nekdanji Jugoslaviji, ki je v obdobju od leta 1925 do 1970 dal več poklicnih urarjev kot naša dolina. Taki urmoharski kraji so bili samo še v Švici, Franciji in Nemčiji, kjer so imeli močno urarsko industrijo.

Zanimivo in nenavadno je to, kako so si naši urmoharji prizadevali pridobiti strokovno-tehnično znanje, ki pa žal mnogim ni bilo dostopno, a ta poklic so starejši mladim

nadvse priporočali.

Mi, ki smo v tej stroki delali, smo lahko ponosni, da smo obilno prispevali k razvoju urarstva, te tehnično zahtevne in precizne stroke, v Sloveniji in na Hrvaškem.

Žal je danes vse drugače. Izum tranzistorja v šestdesetih letih je pospešil razvoj elektronskih ur do take mere, da je izdelovanje mehaničnih ur zelo upadlo. Mogočna švicarska urarska industrija, ki je nekoč proizvajala več kot 70 odstotkov vseh ur na svetu, je v desetletju skoraj propadla. Večina tovarn je morala sprejeti elektronsko uro kot glavni izdelek in s tem tudi konkurenco Japonske, Hong Konga, Tajvana, Amerike in drugih močnih elektronskih koncernov. Tiste, ki jim to ni uspelo, so propadle.

V zadnjih petih letih se je sicer spet razvila proizvodnja mehaničnih ur, toda večinoma kompliciranih avtomatikov in kronografov ali pa zelo dragih visoko kakovostnih ur. Vse to pa ni dovolj za obstoj urarske stroke, katere osnova je mehanična ura.

Mi smo usodno zadnja generacija urarjev iz Kolpske doline, stroke, ki je postala žrtev tehničnega napredka dvajsetega stoletja.

Jože Rugole

Ples Osilničanov

Lani novembra je Civilno gibanje za Osilniško dolino prvič organiziralo ples Osilničanov. Odziv je bil nad pričakovanji, zato smo se odločili, da bo ples postal tradicionalen.

Letos nam je nekako zmanjkalo časa za dobro pripravo plesa, zato smo se odločili, da bo tradicionalni ples Osilničanov prihodnje leto. Predviden datum je 7. februar. Izkupiček plesa bo namenjen, tako kot lani, gradnji likovne galerije v Osilnici.

Otroci v Savudriji

Letošnje poletje smo z otroki preživel kar deset dni v Savudriji. Kljub nenačrtovanemu bivanju na morju sem poklicala na sedež ZPM Slovenije. Z veseljem so nam določili termin bivanja med 10. in 20. julijem.

Pred potovanjem so se seveda otroci fotografirali, da smo lahko na koncu počitnic primerjali našo temno polt. Na drobnih obrazkih je bilo nekaj solzic. Tudi mamice so bile žalostne. Skupaj s spremljevalko Natašo sva se odpravili s 14 otroki na odgovorno potovanje. S kombijem smo potrebovali do cilja dobre tri ure. V Savudriji sta nas pred domom sprejela ga. Marjana in g. Tone, oba plavalna učitelja. Dobili smo tri spalnice s po osmimi posteljami v drugem nadstropju vile. Mislim, da so otroci uživali, kajti spali so na pogradih.

Hrane je bilo več kot dovolj. Vsak dan smo se kopali in opazovali ogromne ladje, ki so plule v Koper in nazaj. Dnevi so bili odlično organizirani, kajti vzgojitelji smo se vsak dan dogovarjali, kaj bomo delali. Spoznali smo veliko novih obrazov.

Organizirani so bili plesni večeri v maskah, obiskal nas je Vili Resnik, obiskali smo svetilnik, peljali smo se z ladjico v Umag, imeli smo karaoke, obiskali smo Lunapark, tekmovali smo na Igrah brez meja za Dolensko in dosegli prvo mesto. Skratka, bilo je super, le sladoleda smo si privoščili preveč.

Razburljiva je bila noč, ko je deklice obiskal netopir. Ivani se je skrilo pod blazino. Vsako noč pa so nam tisti iz prvega nadstropja navijali rejversko glasbo. Pogradi so se kar tresli od silnega zvoka.

Pedagoški vodja Ivan Pajduh je bil izredno prijazen z nami. Za spomin so mu otroci narisali Petra Klepca. Nekateri otroci so se naučili plavati, nekateri se pa še bodo.

Da smo sploh lahko preživel lepe dneve, nam je finančno omočila občina Osilnica. V imenu otrok in staršev se za bivanje zahvaljujem predvsem g. županu in svetnikom, ki vedno prisluhnejo prošnjam šole.

Mirjana Šerčer, vodja POŠ Osilnica

Kaj menijo učenci o novih prostorih?

V šoli je zelo lepo. Imamo velike učilnice in se lepo učimo.

Tatjana Žagar, 3. r.

V šoli imam novo majhno mizico, ki mi je zelo všeč. Obrobljena je z rumeno barvo. Ta miza je samo moja.

Marko Florjančič, 2. r.

V novih prostorih mi je zelo lepo. Všeč mi je, da imam pod mizico polico, na katero dam drobne reči, ki jih potrebujem pri pouku.

Brigita Fabiani, 4. r.

V šoli je zelo lepo. Imamo nove klopi, omare in tablo. V omarah smo razstavili naše izdelke. Všeč mi je, da sem v tej šoli pet let. Imamo tudi nov računalnik.

Ivana Begič, 4. r.

V naši šoli so lepi prostori. Vsi se počutimo dobro. Vsi predmeti so mi v šoli všeč.

Ana Štimac, 3. r.

V šoli je lepo. Imamo novo pohištvo.

Štefan Žagar, 1. r.

Začetek šolskega leta

Tudi letos je v Osilnici prišlo do zapleta glede učiteljice v še enem oddelku kombiniranega pouka. Toda vsak slab začetek prinese, upamo, dober konec!

Na razpis se je prijavila Branka Grabovac iz Kočevja. Pouk je ravnateljica zaradi števila otrok organizirala nekoliko drugače: letos so skupaj učenci prvega in tretjega razreda ter drugega in četrtega, v vsakem so po štirje.

Kljub majhnemu številu otroci radi delajo. V novih učilnicah se počutijo bolje in nimajo nič manj znanja, kljub temu da so v tako majhni podružnični šoli.

Sprejem učencev v šolsko skupnost

Kljub temu, da je naslov "sprejem učencev" v množini, je letos žal samo Štefan Žagar v prvem razredu. Skupaj z učenci na osrednji šoli je bil sprejet v šolsko skupnost. Učenci OŠ Fara in učenci iz podružnične šole so učencem iz prvega razreda pripravili kratek kulturni program. Petnajstega septembra so učenci dobili za spomin na ta dan priponko in mapo, v katero se vpisuje učencev uspeh skozi vso osnovno šolo.

Nova kuharica

Boža Tolić, naša dolgoletna kuharica, je odšla v pokoj. Pogrešamo jo, saj je bila delavna, tiha in dobra. Toda kaj moremo, zakon je takšen in ne vpraša za občutke. Človek se hitro navadi na novo osebo.

Tudi Sonja, nova kuharica, je zapolnila prostor v kuhinji. Vsako jutro in ob malici se smejimo, peče nam pecivo. Skratka, zadovoljni smo. Poskrbeli bomo, da se bomo vsi dobro počutili, kajti ni lepšega kot priti v službo oziroma v šolo in odditi z nasmehom na ustih.

Projektno delo

Z učenci 4. razreda, Alenom, Denisom in Marijo, smo opravili kar zahtevno nalogo o preteklosti Osilnice. Zbirali smo stare recepte, povpraševali po različnih običajih in pregovorih, zbirali stare predmete.

Moram povedati, da mi je bilo od starih predmetov najbolj všeč ogledalo iz leta 1900 (babičina dota). Ob dnevu šole, junija, smo pripravili razstavo, ga. Žurgova pa je vse tudi fotografirala.

Praznovanje jeseni

Skoraj ves oktober smo z učenci izdelovali izdelke na temo jeseni. Pri likovni vzgoji smo tiskali vzorce s krompirjem, odtiskovali smo jesensko listje (v temperi) tudi na šolska okna, iz poljskih pridelkov smo izdelali čudovite živali, vozila, strašila.

Ure likovne vzgoje so na vasi izredno pestre, kajti vse, kar potrebujemo, je okoli nas. Hitro pridemo do gozda, kjer opazujemo, pa tudi materiala za delo nam ne zmanjka.

Vse izdelke razstavljamo v hodniku, žal pa je šola majhna in premalo je obiskovalcev, ki bi si ogledali umetnije naših malih učencev.

Ena učenka v Pripravi na šolo

Tako se zdaj imenuje prejšnja mala šola. Klavdija bo obiskovala malo šolo nekajkrat na teden. Drugače pa se bo družila z ostalimi otroki tudi pri drugih dejavnostih. Z nami je obiskala tudi lutkovno predstavo v Ljubljani. Mala šola bo trajala tja do konca maja. Tako si bo Klavdija v našem živžavu nabirala znanje za vstop v veliko šolo.

Ogled lutkovne predstave

Prvi kulturni dan je letos potekal 8. oktobra v Lutkovnem gledališču v Ljubljani. Otroci so uživali ob predstavi Izgubljeni zmajček.

Predstava je imela tudi poučno vsebino: prava sreča je, da so na svetu ljudje, ki najdene reči spravijo in skrbijo zanje. Dobrota je stokrat poplačana.

Zapisala: vodja Podružnične šole Osilnica Mirjana Šerčer

Miklavževanje v Osilnici

Tudi letos je bilo v Osilnici veselo Miklavževanje. V sodelovanju s starši ga je pripravil gospod Jože Brilej. Otroci so pripravili igrice, Miklavž pa jih je obdaril.

Tečaj

Pred božičnimi in novoletnimi prazniki je naša nova svetovalka iz Kmetijsko-svetovalne službe Vladka turk, ki je prišla namesto Ane Ogorelčeve, pripravila v Osilnici tečaj aranžiranja novoletnih okraskov in zavijanja daril.

Na otvoritvi likovne razstave so naše žene postregle s slaščicami, ki so jih nadvse dobro in lepo pripravile za ta večer. V zimskem času bi rade organizirale še kako dejavnost in kasneje tudi kak izlet.

Dežela nasprotij

Nekateri iščemo deželo sonca in morja, polno nočnih zabav, drugi zgodovinsko bogato. Verniki iščejo biblijski dragulj, Judje obljubljeni deželo, kjer se bo cedilo mleko in med. Vse to in še veliko več najdemo v Izraelu. Država, velika koma 28.000m², leži med Afriko in Azijo, na robu Evrope. V enem dnevu lahko smučamo na zasneženih vrhovih, občudujemo gozdove, lebdimo na gladini mrtvega morja, se sončimo na dolgih, peščenih plažah ali se potimo v brezmejni puščavi. Tako kot geografska lega je zanimiva tudi zgodovina. Na ozemlju Izraela je bila Rimska provinca, Križarsko kraljestvo, Osmansko kraljestvo in Britanski protektorat. Pomembne in vsem znane osebe, povezane z deželo so Kristus, Solomon in Sheba, Aleksander Veliki, Kleopatra, Rihard Levjesrčni. Napolen, lahko pa dodamo še Abrahama, Mojzesa in Mohameda

Zgodovina je stara že kar 5000 let, država Izrael pa je rojena pred 50 leti. V mešanici ljudstev najdemo Evropejce, Američane, Afričane in Arabce, ki jih združuje judovska vera. Na tako mešanem in pestrem ozemlju bi bilo težko pričakovati red in mir, zato sta Izrael in arabsko območje že dolgo krizna točka.

V Izraelu je vredno ogleda prav vsako mesto, saj skriva svoje zgodovinske zaklade in npravne lepote. Za vernike kar treh ver je najpomembnejše mesto Jeruzalem, ki združuje sveto mesto židov - zahodni zid, tretje najsvetejše mesto za Muslimane je Haram ash - Sharif, kjer se je Mohamed dvignil v nebesa, in najsvetejše mesto za kristijane, ker je tu potekalo sojenje, križanje, pokop in vstajenje Jezusa. Glavno mesto Tel Aviv je staro komaj stoletje. Glavne značilnosti so finance, posel in zabava, najdemo pa tudi nekaj zelo zanimivih zgodovinskih muzejev in umetniških galerij. Haifa je mirno pristaniško mesto na severu Izraela, ki se ponaša z razvito industrijo. Mesto stoji na hribu Mont Carmel in se razteza vse od vrha do obale. Znano je po vrtovih Baha'i Shrine, templja s pozlačeno kupolo. Če vrtove pogledamo z obale, se nam zdi, da so to nekakšne cvetlične stopnice. Tu je center bahajske vere, ki je samostojna religija in združuje 4 milijone vernikov po svetu.

Galileja je zanimiva tako za vernike kot za

turiste, ki najdejo čudovite naravne lepote v zelenih dolinah, gozdovih in Galilejskem morju. Tu je tudi pomembno mesto Nazaret, ki naj bi bilo dom Marije, Jožefa in novorojenega Jezusa. Naravni fenomen . Mrtvo morje se razteza na vzhodu Izraela. To je edino morje s tako visoko stopnjo slanosti, da na vodi lahko lebdimo in se prepuščamo sončnim žarkom, ali pa se povzpemo na goro Masado, ki je bila skalna trdnjava. Židje so jo še pred Kristusom branili pred Rimljani. Ti so jo zavzeli in dogradili.

Na skrajnem jugu zavzema puščava Negev skoraj pol celotnega ozemlja. "Suha Zemlja (Negev) je zanimiva kot prehod do turističnega dragulja . mesta Eilat in Rdečega morja.

V Izraelu prevladuje duh popolnosti. Vse mora biti urejeno in brez napake. Ljudje se zavedajo svoje majhnosti in hkrati veličine, ki jih je držala združene skozi vso zgodovino. Nikoli ne bodo pozabili trpljenja, ki so ga prenašali že od takrat, ko so bili izgnani v diasporo. To so prenesli in se v Evropi močno dvignili, doživeli razcvet, ki ni bil pogodu ostalim, revnejšim prebivalcem. Za svojo nesrečo so krivili Žide in ti so med drugo svetovno vojno doživeli grozote, kot še nobeno ljudstvo do zdaj. Trdno so odločeni, da bodo obdržali državo in se ne bodo več pustili izgnati. Na vsakem koraku patriotizem, kot nikjer drugje. Tudi triletno služenje vojaškega roka ni odveč ne ženskam ne moškim, ampak jim je v neverjeten ponos, da bodo lahko služili svoji domovini, ki so si jo tako težka pridobili in jo tako skrbno varujejo.

Bila sem presenečena. Že na prvi pogled sem se zaljubila v to državo. Na tako majhnem mestu najdeš od naravnih lepote do neprecenljivih zgodovinskih vrednosti, verskih simbolov in neverjetne zabave. Vse si podaja roko in hodi naprej, da ustvari novo, lepšo prihodnost.

Tina Klavora

Lep novoletni pozdrav in čestitke pošiljamo preko časopisa fantom v komunalni dejavnosti Gradbosa, ki skrbijo, da naše vasi nimajo več neurejenih smetišč, ki so kazila našo pokrajino.

Osilnica in dolina v preteklosti

KMEČKI UPORI. Zemljiško gospodarstvo je medtem doživelo vrsto sprememb, ki jih je podložnik občutil kot povečanje bremen (sprememba zakupa, tlaka, nove ali povečane dajatve, primščina, omejevanje trgovanja kmetom...). Naraščali so davki državi, saj je postala turška nevarnost stalna (nove dajatve kot glavarina, tedenski vinar, tlaka pri utrjevanju mest, vpoklic v vojsko). Kmetje v obmejnih področjih so najbolj občutili turške vpade in zaradi njih so bile nekatere vasi opustele. Tako je cesar Friderik III. leta 1478 podložnikom urada v (Kočevski) Reki odpustil letne davščine tistega leta zaradi slabih časov (turški vpadi idr.) (Widmer, *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Gottscheerlädchens*, stran 36; naprej Widmer).

Kočevsko gospodarstvo si je pridobilo še eno pravico, namreč krošnjaško pravico. Cesar Friderik je 23. oktobra 1492 v Linzu dovolil meščanom in podložnikom kočevskih uradov svobodno trgovati z živino, platnom in drugimi domačimi izdelki po Hrvaškem in drugih deželah. Ker je bilo gospodarstvo zaradi turških vpadov zelo oslabilo, je na ta način hotel pomagati mestu in podeželju kočevskega gospodarstva. Povedati pa je treba, da Kočevarji niso povsem izkoristili te pravice, nekako prilastili so si jo Ribničani, ki so postali znani krošnjaši s suho robo. S tem je zaživela kmečka trgovina, tovorjenje in seveda, če se je dalo, tihotapljenje, saj so tudi kmetje znali izkoristiti obmejno lego.

V 16. stoletju so se kmetje pritoževali, da zemljiški gospodarje z novimi urbarji ponovno uvajajo že opuščene obveznosti, dajatve, da si fevdalec lasti nove pravice (na primer omejevanje služnostnih pravic kmetom - gozd, paša, lov...). Kmečke pritožbe niso bile povsod enake, zato je tudi imela večina uporov le krajevni značaj. In na Kočevskem je bilo veliko nezadovoljstva in upornosti.

Po prvem kmečkem uporu na Slovenskem, ki je bil 1358 na gospodarstvu stiškega samostana, se je prvi val krajevnih uporov začel v drugi polovici 15. stoletja, ko je vrelo med kmeti v vseh notranjeavstrijskih deželah in nadaljevalo še v naslednjem stoletju.

Kočevsko gospodarstvo je bilo eno izmed žarišč slovenskega kmečkega upora leta 1515, ki je

bil po obsegu in številu upornih kmetov (80.000) največji upor na Slovenskem. To deželnoknežje gospodarstvo je dobil leta 1507 v zakup Jurij Thurn, ki je znal poskrbeti zase, saj se je vrednost gospodarstva kmalu podvojila, seveda na račun kmetov. Thurn ni imel samo sporov s kmeti, temveč tudi z deželnim plemstvom, ki se je 1510. celo pritožilo na augsburškem sestanku stanovskih odborov. Pritoževali so se, da morajo kmetje plačevati dvojno mitnino, posebne dajatve pri nabavi lesa v gozdovih, kar je proti starim navadam in da Thurn ne plačuje davkov kot deželni stanovni itd. Pritožbe so vsekakor nenavadne, ker se za kmeta, ki je v sporu s plemičem, potegne plemič, in da v njih zasledimo sledove kmečkih prošenj in sklicevanje na staro pravdo. S tem pa še ni konec njegove samovolje. 22. januarja 1515 se je v Ljubljani na sestanku kranjskih deželnih stanov pritožil cesarski mitničar v Kostelu Mihael Preinperger in jih prosil za zaščito. Mitničar je namreč Thurnovim podložnikom, ki so hoteli mimo mitnice pretihotapiti 7 tovorov soli, zaplenil sol in konje. Ko je Thurn opozoril, da morajo tudi njegovi podložniki plačevati mitnino, je Thurn poslal fridrihštajnskega skrbnika Gregorja Stržena nad mitničarja, da ga ujame in pripelje konje in tovor. Stržen naj bi takrat zbral pri Osilnici 400 - 500 podložnikov in šel nad mitničarja, ki je s svojimi ljudmi zbežal na Hrvaško (Bogo Grafenauer, *Boj za staro pravdo*, stran 58-59).

Upor leta 1515 se je začel prav na Kočevskem, ko so kmetje v začetku marca na nekem zborovanju presenetili Thurna ter ubili njega in oskrbnika Stržena. Upor se je hitro razširil in prerasel v kmečko zvezo, ki je združila skoraj vse slovenske dežele. Toda plemstvo je s pomočjo vojske treh dežel (Kranjske, Koroške in Štajerske), ki jo je od junija vodil Jurij Herberstein, porazila kmečke upornike konec julija. Valvazor piše, da so bili uporni kmetje hitro razbiti in strogo kaznovani. Vzeli so jim imetje in mnogim tudi življenje; mnoge so nataknil na kol, obesili

ali pretepli. Vsaki hiši na Kranjskem so naložili en goldinar novega davka, kasneje še "uporniški pfening" in s tlako so morali kmetje nadomestiti škodo, ki so jo utrpeli fevdalci. Tako se je položaj kmetov še

poslabšal in to je vodilo v nove upore.

Kočevski urbar iz leta 1574 je še povečal kmečka bremena in je bil zaradi tega pogosto vzrok upornosti. Tako so morali vsi podložniki, gostači in kočarji dajati od vsega žita desetino v snopih in še desetino od jagnjet, kozličev ter čebeljih panjev. Vsaka huba je dajala tudi desetino od kokoši. Če desetine niso mogli poravnati v celoti kakšno leto (slaba letina, suša, turški vdori...), so to nadoknadili naslednje leto. Urbar iz leta 1574 je ohranil vrsto že zastarelih obveznosti in je bil zaradi tega vir nezadovoljstva podložnikov. Tedanji zakupniki kočevskega gospostva, grofje Blagaji (Jurij, Štefan), so povečali tlako podložnikom, ko so morali po Štefanovem ukazu brez plačila tovoriti v Karlovac, Ljubljano, Trst in Italijo ali na Koroško. Goljufali so jih pri menjavi tujega denarja, ki so ga prinesli domov s krošnjarskih poti. Živino so morali podložniki ponuditi naprodaj najprej svojemu gospodu, ki jim je nagajal tudi pri delu na polju. Kmetje so se pritoževali tudi nad povečano posmrtnino, omejevanjem gozdnih pravic in zahtevali kot svojo staro pravico, da se lahko shajajo na zborovanjih (Widmer, 66-85).

Urbar je namreč urejal tudi kmečke shode. Podložniki niso smeli prirejati shodov brez vednosti in dovoljenja lastnika kočevskega gospostva. Vsak shod so morali najprej naznaniti in prositi zanj dovoljenje. "In če ta spozna, da je potreben in dopustljiv, podložnikom dovoli in določi kraj, kjer naj se snidejo. Tudi naj se shoda udeleži sam skrbnik ali pa naj koga tja pošlje namesto sebe, da zve, kaj obravnavajo in govore." (Josip Gruden, Slovenski župani v preteklosti, 59): Na ta način so praktično onemogočili vsako shajanje kmetov, saj so organizatorje nedovoljenih shodov strogo kaznovali. Zato so kmečka zborovanja kmalu nadomestili zbori županov, ki so se najdlje obdržali na Kočevskem.

Vrenja med kmeti ni zavrlo niti to, da so v letih 1596-97 zaprli nekaj voditeljev upornikov. Med drugim so za eno noč zaprli tudi kočevskoreške župane (sem sodi tudi osilniški), da bi jih prisilili k pokorščini, saj jim niso hoteli dati konjev za vojni pohod na Turke.

Zaradi pritožb je prišla na Kočevsko komisija, ki sta jo sestavljala stiški opat Lavrencij in kranjski vicedom Ludvik Camillo Schwarda, ki je poskušala pomiriti kmete, kar pa se ji ni posrečilo. Poslali so tudi nekaj kmečkih

voditeljev v zapor na ljubljanski grad za en mesec, da bi jih ob kruhu in vodi prisilili k pokorščini. Vendar je šele grofova smrt za nekaj časa pomirila kmete, ki pa so se začeli kasneje pritoževati zaradi drugih bremen. Tako so se 1604. leta uprli plačilu zaostalega tedenskega vinarja. Uporni kmetje so se zbrali v večjih skupinah v svojih dobro zgrajenih taborih. Niso hoteli plačevati povišane mitnine in so raje tovorili po prepovedanih poteh, pritoževali so se nad tlako in tovorjenjem za potrebe utrd v Karlovcu, Ogulinu, Senju, celo v Kanižu. Posebno uporni so bili na področju Kočevske Reke in Črmošnjic.

Vse to so doživljali tudi osilniški podložniki, ki so se zaradi vse težjih razmer večkrat pritoževali. Čeprav so bili nekoliko odmaknjeni od središča gospostva, je boj za staro pravdo zajel tudi dolino. Med njihovimi pritožbami in prošnjami, da se jih razbremeni, zasledimo tudi izgovor, da je njihova zemlja kamnita in da jo lahko obdelujejo samo z motiko. Celo komisije, ki so jih pošiljali med nezadovoljne kmete, so poročale o težjih razmerah in predlagale nekatere oprostivte. Tako je 15. decembra 1617 spodnjeavstrijska komora poročala kralju, da so med podložniki posebno Osilničani prosili za odpust novih dajatev, predvsem zaostalega hišnega goldinarja. Zaradi siromaštva podložnikov je komisija predlagala, da se ugotovi njihovim prošnjam (Widmer, 109-110).

Kot zanimivost naj še navedem, da so se Štefanovi nasledniki precej zadolžili in leta 1616 si je lastilo gospostvo kar 36 imetnikov, med njimi tudi župnik iz Osilnice, Gregor Moratovič (Widmer, 164-165).

Zaradi vsega tega je podeželje doživelo veliko sprememb, med drugim se je začelo tudi razslojevanje. Poleg kmetov (gruntarjev) so se pojavili kajzarji in bajtarji, ki so si postavili na srenjski zemlji borno kajžo z nekaj zemlje ali samo bajto, ki je dajala streho številni družini. Ti so morali iskati delo pri gruntarjih kot hlapci in deklet ali se oprijeti druge dejavnosti.

Kmetije v osilniški župi, ki so bile v zgodnjem obdobju nekoliko večje, so se začele v tem času deliti na manjše dele. Iz nekdanjih 32 hub v osilniški župi (28 celih in 8 polovičnih) konec 15. stoletja (1498) je nastalo v 17. stoletju (1613) že 162 delov. Ostalo je le še 14 celih kmetij, in sicer 4 v Bosljivi Loki, 3 v Belici, po 2 na Čačiču in v Ribjeku ter po 1 v

Osilnici, Grintovcu in Bezgovici. Če to primerjamo z letom 1498, vidimo da ni prišlo do sprememb v Osilnici, Ribjeku, Grintovcu, Bezgovici in Čačiču. Drugje so se kmetije delile na manjše (polovične, triosminske, tretjinske, četrtinske, osminske...) Delitev kmetij in nova krčenja je omogočilo nastanek novih vasi ali vsaj zaselkov, ki so postali kasneje (do 19. stoletja) samostojna naselja (Bezgarji, Žurge, Papeži, Podvrh, Križmani, Zgornji Čačič, Malinišče, Mirtoviči, Strojčiči), če omenimo samo naselja na levem bregu Čabranke in Kolpe. Poseljenost doline je dobila vse bolj današnji videz. Nekdanje steze so se spremenile v dokaj prometne poti, tako preko Borovške gore kot ob reki navzdol in navzgor ali tja proti Reki in morju.

(nadaljevanje prihodnjič)

Jože Ožura

Naša dolina naj bi v prihodnje postala bolj urejena, njive obdelane, pašniki pokošeni. Že letos je nekaj prostovoljcev sodelovalo pri košnji in pospravi sena na travnikih, ki so zapuščeni. Posnetek je iz Bosljive Loke.

Izdajatelj: Civilno gibanje za Osilniško dolino, Osilnica

Uredniški odbor: Olga Lenac, Jože Ožura, Mirjana Šerše, Stane Jarm, Katja Štimac – odgovorna urednica

Priprava in tisk: Tiskarna Novo mesto

Časopis izhaja v nakladi 400 izvodov in ga dobe občani brezplačno

Žiro račun: 51300-621 11006/05
1320114-858250

Mariji Kovač - Micki v slovo

Prvega decembra smo se poslovili od Marije Kovač - Micke, ene velikih osebnosti naše doline. Priljubljeno gostilničarko iz Sel pri Osilnici so k zadnjemu počitku pospremili številni prebivalci z obeh strani Kolpe.

Marija Žagar se je rodila leta 1921 v Zamostu mlinarski družini, kjer je delo pomenilo zakon in tudi preživetje. Tako kot mnogokrat kasneje, je med vojno pokazala pogum in odločnost ter se vključila v delo za narodno-osvobodilno vojsko.

Takoj po vojni, leta 1946, se je poročila z gostilničarjem Antonom Kovačem iz Sel. Njen vsakdan na domačiji, ki jo je prizadela vojna, ni bil lahek: delo v gostilni in na kmetiji, skrb za družino in tri otroke. Starejšemu, Antonu, je bilo 12 let, Janezu sedem in Vazmi pet, ko so v nesreči izgubili očeta, Marija Kovačeva pa moža. Vendar ni klonila. Z voljo in pogumom, odločnostjo ter prirojeno sposobnostjo za gospodarjenje je ne le ohranila domačijo, temveč je poskrbela tudi otrokom za dostojno življenje.

Čeprav je že krepko zakoračila v sedemdeseta leta in bi lahko v miru uživala sadove svojega dela, je bila vse do svojega zadnjega dne zvesta sami sebi: pomagala je, kolikor so ji moči dopuščale.

Rada je imela ljudi. Razveselila se je vsakega znanca - teh pa je bilo veliko - ki je vstopil v gostilno in je rada z njim pokramljala. Zнала je prisluhniti težavam in bila odprtih rok za ljudi v stiski. Mnogokrat je otrokom, ki so prišli v gostilno, stisnila v roke bonbon, ali čokolado, ob različnih priložnostih pa jih je tudi obdarila.

Nekaj več kot petdeset let je minilo, odkar je Marija Kovačeva prišla v gostilno na Sela. Prazna bo Kovačeva gostilna brez bake, kot jo je klical njen najdražji vnuk in tudi mnogi drugi. Pogrešali jo bomo. K. Š.